
Introducció i conceptes fonamentals

PID_00260533

Francesc Gómez Valls
Soledad Moya Gutierrez

Temps mínim de dedicació recomanat: 3 hores

Francesc Gómez Valls

Doctor en Ciències Econòmiques i Empresariales. Professor de l'Àrea de Comptabilitat del Departament d'Economia de l'Empresa de la UAB.

Soledad Moya Gutierrez

Doctora en Direcció i Administració d'Empreses. Professora del Departament de Finances i Control de Gestió - EADA *Business School*.

L'encàrrec i la creació d'aquest recurs d'aprenentatge UOC han estat coordinats per la professora: Dolors Dolors Plana Erta (2019)

Segona edició: febrer 2019
© Francesc Gómez Valls, Soledad Moya Gutierrez
Tots els drets reservats
© d'aquesta edició, FUOC, 2019
Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona
Disseny: Manel Andreu
Realització editorial: Oberta UOC Publishing, SL

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars del copyright.

Índex

Introducció	5
Objectius	6
1. La consolidació d'estats financers i les combinacions de negocis	7
2. Marc normatiu: nacional i internacional	10
2.1. Regulació internacional de la consolidació d'estats financers	10
2.2. Regulació nacional de la consolidació d'estats financers	11
3. Raons que justifiquen la consolidació	13
3.1. Evitar la manipulació de la informació comptable	13
3.2. Oferir informació agregada que ens permeti conèixer la veritable dimensió del grup	15
4. El concepte de grup de societats	17
4.1. El grup de societats en la Llei 19/1989	17
4.2. El grup de societats en la Llei 62/2003	18
4.3. El grup de societats en la Llei 16/2007 i les NFCAC 2010	20
5. Obligació de consolidar i dispenses de la consolidació	24
5.1. Obligació de consolidar	24
5.2. Dispenses de la consolidació	25
5.2.1. Exempció per mida	25
5.2.2. Exempció per subgrup	26
5.2.3. Exempció per poca rellevància	27
5.2.4. Exempció per exclusió de l'aplicació del mètode d'integració global	28
6. El grup de societats, conjunt consolidable i perímetre de consolidació	29
7. Casos resolts	33
7.1. Cas 1	33
7.2. Cas 2	34
7.3. Cas 3	35
7.4. Cas 4	35
7.5. Cas 5	35
Resum	37

Introducció

Aquest mòdul ens introdueix en els conceptes fonamentals necessaris per a conèixer i entendre la consolidació d'estats financers. Tal com veurem en el seu moment, la **consolidació** és una tècnica que ens permet obtenir estats financers agregats d'un grup d'empreses. Per tant, per a conèixer i entendre aquesta tècnica, el primer que haurem de fer és entendre conceptes bàsics com *grup d'empreses* o *combinacions de negocis*.

Definirem un **grup d'empreses** com un conjunt de societats en què s'exerceix un control o direcció única. Seran els anomenats *grups de subordinació o verticals*, que són els que estan obligats a consolidar. A partir d'això definirem el marc legal tant nacional com internacional que determina l'elaboració dels estats financers consolidats. Veurem també qui està obligat a consolidar i quines són les dispenses per les quals un grup d'empreses podria no consolidar, com ara l'exempció per mida, per subgrup o pel fet de ser un grup poc significatiu.

Una vegada tenim dissenyat el grup d'empreses basat inicialment en societat dominant o matriu i societat dependent o filial, hi introduïrem altres figures que ens podem trobar en la consolidació, com ara les societats multigrup i les societats associades, i també, de manera molt inicial, els diferents mètodes que s'utilitzen per a la consolidació: el **mètode d'integració global**, el **mètode d'integració proporcional** i el **procediment de posada en equivalència**. Això ens permetrà definir el conjunt consolidable i el perímetre de consolidació, a partir dels quals ja podem entrar pròpiament en el procés de la consolidació, pas que deixem per al mòdul següent.

Aquest mòdul inclou, a més d'exemples explicatius al llarg del text, un cas resolt de perímetre de consolidació que resumeix el que s'ha exposat en el mòdul.

Objectius

Els objectius d'aquest mòdul són els següents:

- 1.** Entendre què és la consolidació d'estats financers i per a què serveix.
- 2.** Conèixer els diferents grups d'empreses que ens podem trobar i saber quins són els que ens interessen a l'efecte de la consolidació d'estats financers.
- 3.** Aprendre qui està obligat a consolidar i quins són els motius pels quals un grup podria estar dispensat de consolidar.
- 4.** Conèixer les diferents figures que ens podem trobar en la consolidació, els tipus de societats i mètodes, que ens permetin configurar el perímetre de consolidació, pas previ necessari a tot procés de consolidació.

1. La consolidació d'estats financers i les combinacions de negocis

Per a entendre els conceptes que s'exposen aquí, definim en primer lloc la consolidació d'estats financers.

La **consolidació d'estats financers** és una tècnica que ens permet obtenir els estats financers agregats d'un grup d'empreses que està vinculat sota una direcció única.

Per tant, podem dir que els estats financers consolidats són els comptes anuals referents a un grup d'empreses que es troba sota aquesta direcció única.

Aquesta primera aproximació a la consolidació dels estats financers té dos aspectes clau: grup d'empreses i direcció única.

Dos dels conceptes clau en la definició de la consolidació d'estats financers són el **grup de societats** i la **direcció única**. Sense la coexistència de tots dos no podríem parlar de consolidació d'estats financers.

La consolidació es refereix a grups d'empreses, és a dir, estem en un àmbit comptable que va més enllà de l'empresa individual. En assignatures precedents hem vist com és el cicle comptable i com s'elaboren els comptes anuals. És un pas superior, que es refereix no a una empresa sinó a un conjunt d'empreses, però no a un conjunt qualsevol de societats, sinó als conjunts que constitueixen un grup d'empreses, concepte en el qual entrarem més endavant amb detall.

A més, la definició ens diu que aquest grup d'empreses ha d'estar vinculat a una direcció única. I aquest és un concepte fonamental per a l'existència dels grups d'empreses i, per tant, per a la necessitat de la consolidació. Amb el concepte de **direcció única** el que la norma vol dir és que alguna de les societats exerceix la direcció, el control, sobre les altres. És a dir, una de les societats podríem dir que "mana" sobre les altres. Més endavant tornarem a parlar d'aquest concepte.

El que sí que és molt important entendre d'entrada és que la consolidació i els estats financers consolidats neixen de l'**agregació** dels comptes anuals individuals de les empreses que conformen el grup. És a dir, els grups no tenen existència jurídica en l'ordenament espanyol, per entendre'ns, no tenen un NIF ni tenen, per tant, una comptabilitat pròpia. Què volem dir amb això?

Els grups d'empreses no tenen un llibre diari, ni un llibre major, ni fan assentaments, ni elaboren un tancament comptable ni l'obertura corresponent, tal com hem vist en les empreses. Els grups d'empreses només existeixen en el pla econòmic, no en el pla legal; així doncs, per a obtenir informació comptable consolidada haurem d'acudir sempre, com a punt de partida, a la informació comptable que s'ha elaborat per a les societats integrants d'aquest grup.

I què són les combinacions de negocis? Les **combinacions de negocis** són les diferents maneres que tenen els negocis o les empreses de relacionar-se entre si per a créixer. Les combinacions de negocis inclouen, per exemple:

- fusions entre empreses,
- compra d'una part del negoci d'una empresa per part d'una altra,
- compra d'accions d'una empresa per part d'una altra,
- etc.

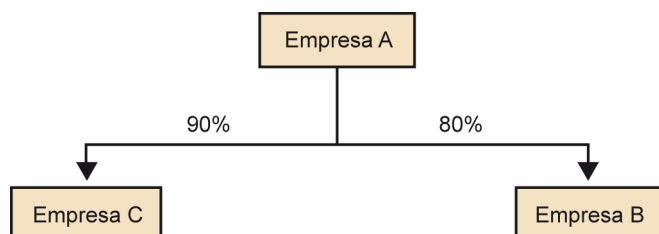
En qualsevol dels casos exposats, l'empresa compradora o adquirent vol generalment créixer i es "combina" amb una altra empresa o amb altres empreses per a aconseguir-ho.

A nosaltres, amb vista a la consolidació d'estats financers, el tipus de combinació de negocis que ens interessa és l'últim que hem esmentat: quan una empresa compra les accions d'una altra empresa. En aquest cas, totes dues empreses, tant la compradora o adquirent com la comprada o adquirida, mantenen la independència jurídica, és a dir, continuen existint com a empreses individuals, però, a més, poden passar a constituir un grup d'empreses sotmeses a una direcció única (la de l'empresa adquirent) i, per tant, poden estar obligades a consolidar si compleixen certs requisits que veurem més endavant.

Quina és la relació entre la consolidació d'estats financers i les combinacions de negocis?

La consolidació d'estats financers és una tècnica que aplicarem a un cas particular de les combinacions de negocis, el cas d'adquisició d'una empresa via accions, amb la finalitat d'obtenir la informació del grup d'empreses.

Exemple gràfic d'un grup d'empreses

Veiem com l'empresa A posseeix el 90% de les accions de l'empresa C i un 80% de les accions de l'empresa B. Podem dir que l'empresa A exerceix una **direcció única** sobre les empreses B i C, és a dir, les controla i, per tant, a l'efecte econòmic constitueixen una unitat econòmica o grup d'empreses, encara que, tal com hem dit abans, no en el pla legal o jurídic.

Els **grups d'empreses** no tenen personalitat jurídica, és a dir, no existeixen legalment, però sí que existeixen econòmicament. Són ens econòmics que actuen com una única empresa i, per tant, a l'efecte de la consolidació d'estats financers, els haurem de considerar com si efectivament fossin una única entitat.

2. Marc normatiu: nacional i internacional

La consolidació d'estats financers, igual que la comptabilitat financera o externa, està regulada, tant en el pla nacional com internacional. A continuació veurem quines són les normatives que afecten els grups d'empreses en relació amb la consolidació dels seus estats financers.

2.1. Regulació internacional de la consolidació d'estats financers

En l'àmbit europeu, la consolidació està regulada per les **normes internacionals d'informació financera (NIIF)** o *international financial reporting standards* (IFRS). Les NIIF són unes normes que, tot i que existeixen des dels anys setanta i vuitanta, només a partir del 2005 han aconseguit un veritable protagonisme a Europa en implantar-se com a normativa de referència per a la consolidació d'estats financers de qualsevol grup cotitzat en qualsevol borsa europea. És a dir, el 2002 es pren a escala europea la important decisió que, a partir de l'1 de gener de 2005, tots els grups cotitzats europeus utilitzarien les NIIF per a elaborar els comptes consolidats.

A partir de l'1 de gener de 2005 qualsevol grup d'empreses que cotitzi en un dels mercats borsaris de la Unió Europea ha d'elaborar obligatòriament els seus estats financers consolidats seguint les NIIF.

I quines són les NIIF que afecten o que regulen la consolidació d'estats financers? Les NIIF són unes normes que s'ordenen correlativament i cadascuna regula un aspecte concret de la informació financera de les empreses o dels grups d'empreses. Les NIIF que afecten la consolidació dels estats financers són les següents:

- NIIF 10: estats financers consolidats
- NIIF 11: acords conjunts
- NIIF 12: informació per revelar sobre participacions en altres entitats

No obstant això, no les desenvoluparem, atès que el material didàctic que ens ocupa es basa fonamentalment en la normativa espanyola de consolidació (encara que ara hi ha grans paral·lelismes entre aquestes, tal com es comenta en l'apartat següent). I això és perquè l'abast de les NIIF és ara com ara molt limitat, ja que només les societats que cotitzen a borsa les han d'usar de manera obligatòria. Això vol dir, com veurem en un moment, que la normativa de referència a Espanya és, ara com ara, la normativa adaptada a NIIF que ha estat elaborada per l'ICAC i publicada l'any 2010.

2.2. Regulació nacional de la consolidació d'estats financers

Hem dit en l'apartat anterior que els grups de societats que cotitzen a borsa utilitzen les NIIF. Però la pregunta que cal plantejar-se és quina normativa utilitzen els grups d'empreses que no cotitzen a borsa. Per exemple, Repsol, grup d'empreses que amb data 31 de desembre de 2010 cotitzava a borsa, elaborarà els seus comptes anuals consolidats amb les NIIF. Però, sobre la base de quina normativa elaborarà la informació consolidada el grup El Corte Inglés, que no cotitza a borsa?

A Espanya l'obligatorietat de consolidar neix el 1990, com a conseqüència de la reforma comptable que es du a terme per a adaptar la normativa comptable a les directives europees. Com a conseqüència d'aquesta reforma, s'elabora un Pla general de comptabilitat nou (l'anomenat **PGC 90**) i a continuació el primer reial decret referit a les normes de consolidació, pel qual, per primera vegada, la consolidació passa a ser obligatòria a Espanya (RD 1815/1991). A partir d'aquest moment la consolidació d'estats financers es fa principalment mitjançant les normes següents:

- El **Codi de comerç (CC)**. Articles del 42 al 49, redacció incorporada per mitjà de la Llei 19/1989, de reforma parcial i adaptació de la legislació mercantil a les directives de la CEE en matèria de societats.
- Les **normes per a la formulació dels comptes anuals consolidats (NF-CAC)** aprovades per mitjà del Reial decret 1815/1991.

El 2007, a partir de la Llei de reforma comptable, per la qual es decideix adaptar el PGC 90 a les NIIF, s'estableix que s'aprovarà un nou PGC adaptat a aquestes NIIF i unes noves normes de consolidació que també estiguin adaptades a les NIIF. Com a conseqüència d'això, a la fi de 2007, s'aprova el nou Pla general de comptabilitat adaptat a les NIIF i dos anys més tard s'aprova el nou Reial decret de consolidació (RD 1159/2010), també adaptat a les NIIF. Aquest nou Reial decret deroga el vigent des de l'any 1991, amb la qual cosa, a partir de l'1 de gener de 2010, la consolidació queda regida per la normativa següent:

- El **Codi de comerç (CC)**. Articles del 42 al 49, redacció incorporada per mitjà de la Llei 19/1989, de reforma parcial i adaptació de la legislació mercantil a les directives de la CEE en matèria de societats.
- **Normes per a la formulació dels comptes anuals consolidats (NFCAC)**, aprovades per mitjà del Reial decret 1159/2010 (van ser modificades parcialment l'any 2016).

La normativa recull la possibilitat que els grups d'empreses que no cotitzen a borsa puguin consolidar tant usant les NIIF com seguint la normativa espanyola. És el mateix grup el que ha de decidir què cal fer.

Els grups d'empreses espanyols que no cotitzen a borsa consolidaran seguint el que estableix el Reial decret 1159/2010, sempre que no optin voluntàriament per l'aplicació de les NIIF. Aquest nou Reial decret, aprovat el desembre de 2010 i posteriorment modificat el 2016, s'ha aprovat amb la finalitat d'adaptar la normativa de consolidació a les NIIF.

Per tant, podríem dir que ara, tant els grups d'empreses que cotitzen com els que no cotitzen, elaboren la consolidació dels seus estats financers seguint les NIIF, encara que aquests últims ho facin per mitjà d'una normativa nacional adaptada a aquestes normes internacionals (si és que no trien l'opció de fer-ho utilitzant les NIIF, opció voluntària en tot cas).

En aquest mòdul, ens centrarem en el que estableix el Reial decret 1159/2010, en vigor per als grups de societats que consoliden a partir de l'1 de gener de 2010.

3. Raons que justifiquen la consolidació

Les raons fonamentals que justifiquen la consolidació són dues:

- 1) evitar la manipulació de la informació comptable per part de les empreses, i
- 2) donar informació sobre la veritable dimensió del grup.

3.1. Evitar la manipulació de la informació comptable

La primera raó que justifica la consolidació es basa en el següent: quan dues empreses estan vinculades entre si mitjançant la participació d'una en el capital de l'altra, i totes dues estan sotmeses a un mateix control exercit per la societat adquirent, aquesta societat que exerceix el control pot decidir sobre les operacions que es duen a terme entre les empreses. Aquestes operacions, que, com que es duen a terme entre empreses del grup, es denominen *operacions internes*, poden portar a conclusions errònies sobre la situació del grup d'empreses com a tal. Vegem un exemple que ens ajudi a aclarir el que hem exposat.

Exemple de manipulació comptable

Dues empreses subjectes a una mateixa direcció (de la societat A) i, per tant, que configuren un grup de societats, presenten la informació financera següent el dia 30 i el dia 31 de desembre de l'any X1.

Balanç de situació	Abans de la transacció (30 desembre X1)		Després de la transacció (31 desembre X1)	
	Empresa A	Empresa B	Empresa A	Empresa B
Actiu no corrent	1	9	10	8
Actiu corrent	21	2	12	11
Total actiu	22	11	22	19
Capital social	9	7	9	7
Resultats	4	-3	4	5
Patrimoni net	13	4	13	12
Creditors	9	7	9	7
Total passiu i p. net	22	11	22	19

Entre els dos balanços ha tingut lloc una transacció que ha generat els canvis en les xifres que s'hi observen.

Ens preguntem:

- 1) Quina ha estat l'operació que ha tingut lloc entre totes dues empreses?

2) Tenint en compte que totes dues empreses formen un grup de societats i que, encara que legalment continuen essent dues empreses independents, econòmicament constitueixen una única entitat, quin diríeu que ha estat el resultat conjunt de les empreses A i B?

Contestem cadascuna de les qüestions:

1) Quant a la primera pregunta, fixem-nos que, després de la transacció, el total de l'actiu i del passiu i patrimoni de A (la societat dominant) no han variat; en canvi, tant l'actiu com el patrimoni net i passiu de B han incrementat el seu valor en 8 u. m.

Observem que l'operació que ha tingut lloc ha estat una venda d'immobilitzat de B a A per 9 u. m., amb un benefici de 8 u. m. Ho contrastem en els balanços de cadascuna de les societats:

Balanç de A

- Increment de l'immobilitzat (actiu no corrent) per 9 (la societat compradora registra aquest immobilitzat a preu d'adquisició, que ha estat de 9 u. m.).
- Disminució de l'actiu corrent en 9 u. m. (pel pagament d'aquesta adquisició).
- El passiu i el patrimoni net no es veuen afectats per la transacció.

Balanç de B

- L'actiu no corrent de B disminueix en 1 (preu de cost de l'immobilitzat que ven a A).
- Increment en 9 u. m. de l'actiu corrent pel cobrament de la venda.
- Increment del resultat de B en 8 u. m. (9 u. m. de preu de venda menys 1 u. m. de preu de cost) que modifiquen el resultat de B, que passa de ser de -3 u. m. a +5 u. m.; per tant, passa de pèrdua a benefici i el patrimoni net de B passa de 4 u. m. a 12 u. m.

Per tant, amb l'operació que ha tingut lloc entre les empreses, s'ha aconseguit que la imatge de B canviï de manera considerable; en aquest cas per a bé, ja que passa de ser una empresa amb pèrdues a una empresa amb beneficis.

Si ara tenim en compte que A i B formen un grup d'empreses i que, per tant, l'operació de venda d'immobilitzat és una venda interna, haurem d'eliminar aquesta operació, ja que, a l'efecte econòmic, A i B són com si fossin una mateixa empresa, i una empresa no es ven immobilitzat a ella mateixa.

2) Quant a la segona pregunta, com ha estat el resultat agregat del conjunt d'empresa A i B?

Des del moment que hem considerat que A i B formen un grup d'empreses, n'hem d'efectuar la consolidació dels estats financers. Aquesta es du a terme amb data 31.12.X1.

Si agreguem el balanç de A i el balanç de B, el resultat que obtindríem de l'agregació seria de 9 u. m. (4 u. m. de A + 5 u. m. de B). Per tant, una primera resposta seria que el resultat agregat seria de 9 u. m. Però aquesta resposta no seria correcta sota els criteris de consolidació. Sota aquests criteris la resposta correcta seria d'1 u. m., ja que al resultat agregat de 9 u. m. li haurem de treure 8 u. m., que procedeixen d'una operació interna, amb la qual cosa el resultat agregat que s'ha produït en A i B com a conseqüència de transaccions amb l'exterior és d'1 u. m.

En aquest exemple hem vist com la consolidació evita la manipulació de la informació comptable de les empreses que formen part d'un grup de societats. En el cas vist, aprofitant la direcció única que hi ha entre A i B, s'ha decidit dur a terme aquesta operació interna que ha millorat sensiblement el resultat de B i, per tant, el resultat agregat de A i B.

Els accionistes, inversors i altres usuaris de la informació financera es podrien endur una imatge equivocada de la societat B i del grup d'empreses AB. Però la consolidació obliga a eliminar aquests resultats per operacions internes, cosa que ens portaria a dir, en el nostre exemple, que el resultat agregat del grup AB és d'1 u. m., resultat d'acord amb la realitat i que, per tant, ofereix la imatge fidel dels comptes anuals consolidats d'aquest grup AB.

3.2. Oferir informació agregada que ens permeti conèixer la veritable dimensió del grup

Hem dit que la consolidació és una tècnica que ens permet agregar informació d'empreses individuals vinculades entre si per a obtenir una imatge de conjunt. Vegem-ne un exemple per a comprendre què volem dir amb això.

Exemple sobre la imatge real del conjunt del grup de societats

Anem al web de la Comissió Nacional del Mercat de Valors i busquem, per exemple, els comptes anuals d'Indra. Indra és una societat que cotitza a borsa i que és dins de l'IBEX 35, i es dedica fonamentalment a oferir solucions tecnològiques a sectors diferents de la indústria, com ara l'aeronàutic, el transport i el sanitari, entre molts altres.

Quan entrem al web de la Comissió Nacional del Mercat de Valors i fem una cerca per entitats, respecte a Indra hi trobem el següent (per a cada exercici):

- els comptes individuals de la matriu del grup Indra, i
- els comptes consolidats del grup Indra, format per més de 30 filials.

Ens fixarem en dues dimensions comptables, molt importants per a definir la mida d'una empresa, les seves vendes i els seus actius (les xifres estan en milers d'euros i es refereixen a l'exercici de 2017 amb data de tancament i consolidació el 31 de desembre de 2017).

Indra Sistemas	Individual	Consolidat
Actiu	3.831.831	3.866.588
Ingressos per prestació de serveis	1.871.872	3.011.059

Veiem com els imports referents al consolidat són superiors a les xifres de l'individual. Això és perquè el consolidat inclou els actius i les vendes, respectivament, de la matriu d'Indra i totes les seves filials.

Per tant, no podem pretendre valorar la veritable dimensió d'un grup d'empreses sense conèixer la informació consolidada respecte d'aquest grup.

Per a conèixer la dimensió d'una societat o d'un grup d'empreses ens basem en les xifres comptables consolidades: **total d'actiu i vendes de l'exercici** (ingrés per prestacions de serveis).

4. El concepte de grup de societats

El concepte de **grup de societats** ha anat evolucionant i s'ha anat modificant amb el temps. Per a entendre'n el sentit actual és necessari fer una mica d'història i remuntar-se als anys noranta, en què, tal com s'ha comentat en l'apartat anterior, la consolidació es va considerar obligatòria per primera vegada (Boned i Angla, 2010).

4.1. El grup de societats en la Llei 19/1989

Amb la Llei 19/1989, de 25 de juliol, de reforma parcial i adaptació de la legislació mercantil a les directives de la CEE en matèria de societats, la consolidació d'estats financers és, per primera vegada, obligatòria a Espanya. Aquesta Llei es va desplegar amb la finalitat d'adaptar la normativa espanyola a les directives europees. En el cas particular de la consolidació, la directiva que ens interessa és la **VII Directiva (83/349/CEE)**, relativa als comptes consolidats.

Com a conseqüència d'aquesta Llei, es va introduir en el Codi de comerç un nou títol, el títol III del llibre primer, denominat "Presentació dels comptes consolidats dels grups de societats". I com a desplegament reglamentari del contingut en el Codi de comerç vam tenir les normes per a la formulació dels comptes anuals consolidats, aprovades pel Reial decret el 20 de desembre (RD 1815/1991).

Aquest reial decret regulava el grup de societats, encara que només a l'efecte de la consolidació de comptes i així, seguint el que estableix l'article 42 del Codi de comerç, establia el següent:

"El grup de societats està format per la societat dominant i per una o diverses societats dependents."

Així mateix, quan definia els supòsits que donaven lloc a control entre les societats, l'esmentat RD 1815/1991 definia la societat dominant en els termes següents:

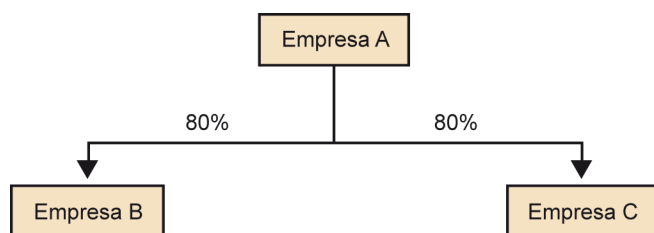
"La societat mercantil que **sigui sòcia** d'una altra societat, mercantil o no, i es trobi en relació amb aquesta en algun dels casos següents:

- Posseeixi la majoria dels drets de vot (sempre suposem que cada acció és un vot i, per tant, ens referim a la majoria d'accions).
- Tingui la facultat de nomenar o destituir la majoria dels membres de l'òrgan d'administració.
- Pugui disposar, en virtut d'acords subscrits amb altres socis, de la majoria dels drets de vot.
- Hagi nomenat exclusivament amb els seus vots la majoria dels membres de l'òrgan d'administració, que exerceixin el seu càrrec en el moment en què s'han de formular els comptes consolidats i durant els dos exercicis immediatament anteriors."

Hem subratllat les paraules *sigui sòcia* per posar de manifest que, l'any 1991, no es concebia l'existència de grup sense que hi hagués una vinculació patrimonial entre les empreses. És a dir, perquè hi hagués grup i, per tant, consolidació, les empreses havien d'estar vinculades per via patrimonial (possessió d'accions) i una n'havia d'exercir el control.

Així doncs, veiem que l'RD 1815/1991 s'estava referint únicament al grup de domini o subordinació, és a dir, als grups en què una societat controla l'altra i s'estableix una relació de domini, dependència o control.

Exemple de grup sota la concepció de la Llei 19/1989

Veiem com A controla el 80% de les accions de B i C, i per tant les tres constitueixen un grup de societats.

Els grups definits segons la Llei 19/1989 es basen en la vinculació patrimonial i en la dependència i, per tant, només els grups d'empreses en què **una o més empreses controlin les altres per mitjà del control d'accions o el consell d'administració** hauran de consolidar. Constitueixen **grups verticals o de subordinació**.

4.2. El grup de societats en la Llei 62/2003

El 30 de desembre es va aprovar la Llei 62/2003, de mesures fiscals, administratives i de l'ordre social (Llei d'acompanyament del pressupost). Aquesta Llei va introduir una nova definició de grup de societats que alterava considerablement la que hi havia fins aleshores.

En virtut d'aquesta Llei es modificava l'article 42 del Codi de comerç, que queda redactat en els termes següents:

"Hi ha un grup quan diverses societats constitueixin una **unitat de decisió**."

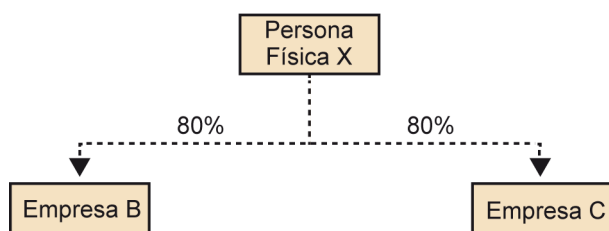
I a continuació establia una sèrie de supòsits que pressuposaven l'existència de grup. En concret, s'afirmava que:

"En particular, es presumeix que hi ha unitat de decisió quan una societat, que es qualifica de dominant, sigui sòcia d'una altra societat, que es qualifica com a dependent, i es trobi en relació amb aquesta en alguna de les situacions següents:

- Tingui la majoria dels drets de vot.
- Tingui la facultat de nomenar o destituir la majoria dels membres de l'òrgan d'administració.
- Pugui disposar, en virtut d'acords subscrits amb altres socis, de la majoria dels drets de vot.
- Hagi designat exclusivament amb els seus vots la majoria dels membres de l'òrgan d'administració, que exerceixin el seu càrrec en el moment en què s'hagin de formular els comptes consolidats i durant els dos exercicis immediatament anteriors."

És a dir, observem com no era estrictament necessari que hi hagués vinculació patrimonial per a poder parlar de grup, sinó que el concepte fonamental passava a ser la **unitat de decisió**.

Això va provocar l'aparició en escena dels anomenats *grups horitzontals* o *grups de coordinació*, en què una o més societats estan sota una unitat de decisió però que pot ser exercida per una persona física. Seria el cas, per exemple, de grups familiars, en què la família exerceix el control sobre dues o més societats, però aquestes no estan vinculades patrimonialment entre si. A continuació se n'exposa la representació gràfica.

Exemple de grup sota la concepció de la Llei 62/2003

Exemple de grup sota la concepció de la Llei 62/2003

En aquest cas les empreses B i C formen un grup de coordinació o horitzontal, ja que estan sotmeses a una unitat de decisió. La línia de punts significa que es tracta d'una persona física i no d'una societat.

Aquest canvi, que va entrar en vigor l'1 de gener de 2005, va originar un gran enrenou, ja que obligava a consolidar grups d'empreses com els del gràfic, que fins llavors mai no ho havien fet. Com que les societats no estaven vinculades entre si, la consolidació seria una simple agregació de balanços de situació i de comptes de resultats.

En aquell moment, els grups verticals continuaven existint i consolidaven, però a més s'hi afegien els nous grups horitzontals o de coordinació, que també havien de consolidar.

Amb la Llei 62/2003 s'introdueix un nou concepte definatori de grup, que és la **unitat de decisió**, pel qual la vinculació patrimonial deixa de ser estrictament **obligatòria** perquè hi hagi un grup d'empreses i, per tant, l'**obligació de consolidar**. Aquest nou grup d'empreses constitueixen els anomenats **grups horitzontals o de coordinació**.

4.3. El grup de societats en la Llei 16/2007 i les NFCAC 2010

Amb la Llei de reforma 16/2007, que pretén adaptar la normativa comptable espanyola a les NIF, es torna a modificar el concepte de **grup de societats**. Es manté el concepte de grup de societats vertical o de subordinació i l'horitzontal o grup de coordinació, però només el primer haurà de consolidar obligatòriament. En el cas del segon, la societat integrant d'aquest grup horitzontal que tingui més actiu haurà d'informar en la seva memòria de l'existència d'aquest grup, i oferir una sèrie d'informacions en el pla agregat, com el nivell d'actius i el nivell de vendes, entre altres.

Per tant, basant-se en aquests canvis, les normes de consolidació que recull l'RD 1159/2010 estableixen, en els articles 1 i 2, que el grup de societats, a l'únic efecte de la consolidació de comptes, estarà format per la societat dominant i totes les societats dependents. I defineix **societat dominant** com:

"la que exerceixi o pugui **exercir**, directament o indirectament, el **control** sobre una altra o unes altres, que es qualificaran com a dependents o dominades, sigui quina sigui la seva forma jurídica i amb independència del seu domicili social."

En el mateix article, el control s'identifica amb el següent:

"El poder per a dirigir les polítiques financeres i d'explotació d'una entitat, amb la finalitat d'obtenir beneficis econòmics de les seves activitats."

De nou es recull que:

"En particular, es presumeix que **hi ha control** quan una societat, que es qualifica de dominant, es trobi en relació amb una altra societat, que es qualifica de dependent, en alguna de les situacions següents:

- a) Tingui la majoria dels drets de vot.
- b) Tingui la facultat de nomenar o destituir la majoria dels membres de l'òrgan d'administració.
- c) Pugui disposar, en virtut d'acords subscrits amb tercers, de la majoria dels drets de vot.
- d) Hagi designat amb els seus vots la majoria dels membres de l'òrgan d'administració, que exerceixin el seu càrrec en el moment en què s'hagin de formular els comptes consolidats i durant els dos exercicis immediatament anteriors."

Observem llavors com tornem a la figura tradicional de grup vertical a l'hora de consolidar.

Amb les noves normes de consolidació aprovades mitjançant l'RD 1159/2010 els grups obligats a consolidar seran els grups de subordinació o verticals. Els grups horitzontals o de coordinació no hauran de consolidar i simplement hauran d'informar en la memòria de l'existència d'aquest grup.

I què diu la normativa comptable sobre el còmput dels drets de vot? L'article 3 de les NFCAC estableix que:

"Per a determinar els drets de vot, s'afegeixen als que directament tingui la societat dominant els que corresponguin a les societats dependents d'aquesta o que tingui per mitjà d'altres persones que actuïn en nom propi però per compte d'alguna societat del grup i aquells dels quals disposi concertadament amb qualsevol altra persona."

La normativa també afegeix que:

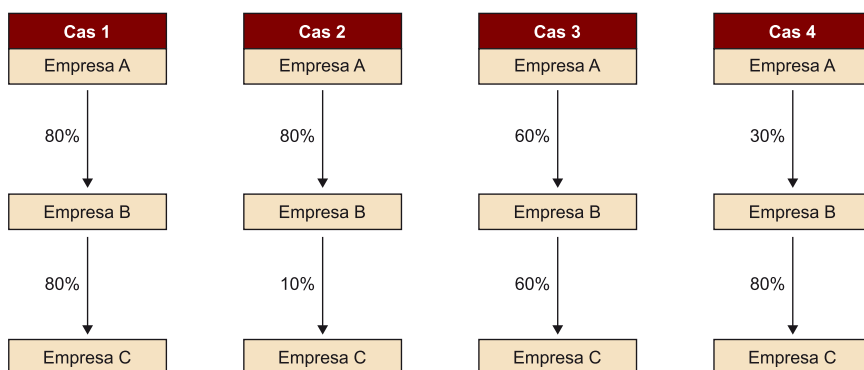
"Per a calcular si una determinada societat posseeix o pot disposar de la majoria dels drets de vot d'una altra, es pren en consideració l'existència de drets de vot potencials derivats d'instruments financers que siguin en aquest moment exercibles o convertibles."

Les normes de consolidació determinen que per a determinar si hi ha o no control, hem de tenir en compte tant les participacions directes com les indirectes (les que tenim per mitjà d'altres societats), i els drets de vot que puguem obtenir mitjançant acords amb altres parts interessades.

Recordem que el concepte principal que dóna lloc al grup és el de **control** i, per tant, sempre haurem d'anar al fons econòmic de cadascun dels casos a veure si hi ha control o no per a determinar si hi ha grup i, en conseqüència, hem de consolidar. Vegem alguns exemples que ens ajudin a entendre-ho.

Exemple de determinació de control

A continuació es proposen alguns casos en què A participa en B directament i en C indirectament per mitjà de B. I hem de determinar si A controla B i C o no.

Cas 1

L'empresa A té una participació directa en B del 80%. Per tant, A controla B. Al mateix temps B té una participació directa sobre C del 80%. Per a determinar si A té el control de C haurem de sumar les participacions directes i indirectes. En la taula següent observem que A controla C en un 80% gràcies a les participacions indirectes.

Determinació del control de A sobre C	%
Participació directa de A sobre C	0%
Participació indirecta de A sobre C per mitjà de soc. dependents	80%
Total (suma participacions)	80%

Per tant, el grup estaria format per A, B i C.

Cas 2

L'empresa A té una participació directa en B del 80%. Per tant, A controla la societat B. Al mateix temps B té una participació directa del 10% sobre C. Igual que en el cas 1, per a determinar si A controla C hem de sumar les participacions directes i indirectes. la taula següent mostra que A no controla C, ja que la suma de les participacions directes i indirectes sumen el 10%.

Determinació del control de A sobre C	%
Participació directa de A sobre C	0%
Participació indirecta de A sobre C per mitjà de soc. dependents	10%
Total (suma participacions)	10%

Per tant, el grup estaria format només per A i B.

Cas 3

L'empresa A té una participació directa en B del 60%. Per tant, A controla la societat B. Al mateix temps B té una participació directa del 60% sobre C. la taula següent mostra que A controla C a causa de l'existència de participacions indirectes.

Determinació del control de A sobre C	%
Participació directa de A sobre C	0%
Participació indirecta de A sobre C per mitjà de soc. dependents	60%
Total (suma participacions)	60%

Per tant, el grup estaria format per A, B i C.

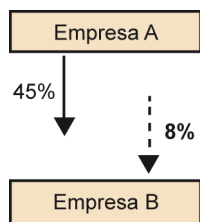
Cas 4

L'empresa A no controla B; per tant, l'únic grup que tindriem és el format per B i C, en què B controla C en un 80%.

I és molt interessant també parar esment al que estableix aquest article 3, en l'apartat 3, sobre el còmput de vots, ja que, si hi ha drets de vot potencials, com per exemple opcions convertibles en accions, aquestes s'hauran de tenir en compte també a l'hora de considerar si hi ha control o no. Vegem-ho mitjançant un exemple.

Exemple de drets de vot potencials

Suposem que l'empresa A té el 45% del capital de l'empresa B. Addicionalment, l'empresa A té obligacions convertibles en accions emeses per l'empresa B per un valor del 8% del capital social de B. Si ho representéssim gràficament, tindriem el següent:

La línia contínua representa la participació en el capital i la línia discontinua representa els drets de vot potencials.

En aquest cas, encara que aparentment l'empresa A no té control sobre l'empresa B, ja que no disposa de la majoria dels drets de vot, si considerem els drets potencials de vot disposaria d'un 53% (45% + 8%) del capital, amb la qual cosa l'empresa A sí que controla l'empresa B; per tant, formen grup i han de consolidar.

5. Obligació de consolidar i dispenses de la consolidació

Les NFCAC marquen unes pautes per a l'obligació de consolidar i les dispenses de la consolidació.

5.1. Obligació de consolidar

Tota societat dominant d'un grup de societats estarà obligada a formular els comptes anuals consolidats d'acord amb les normes següents:

a) Si, en la data de tancament de l'exercici, alguna de les societats del grup ha emès valors admesos a cotització en un mercat regulat de qualsevol estat membre de la Unió Europea, aplicarà les normes internacionals d'informació financera adoptades pels reglaments de la Unió Europea.

És a dir, tal com ja s'ha comentat en el subapartat "Regulació internacional de la consolidació d'estats financers", si qualsevol de les societats del grup cotitza a borsa, els comptes anuals consolidats s'han d'efectuar segons les NIIF.

b) Si, en la data de tancament de l'exercici, cap de les societats del grup no ha emès valors admesos a cotització en un mercat regulat de qualsevol estat membre de la Unió Europea, podrà optar per l'aplicació del que estableixen el Codi de comerç, el text refós de la Llei de societats de capital, la resta de legislació que hi sigui específicament aplicable o les normes internacionals d'informació financera adoptades pels reglaments de la Unió Europea. Si opta per aquestes últimes, els comptes anuals consolidats s'han d'elaborar de manera continuada d'acord amb les normes esmentades, i hi és igualment aplicable el que disposen els dos últims paràgrafs de la lletra a) d'aquest article.

Per tant, en el cas de grups que no cotitzen a borsa, es pot optar voluntàriament per les NIIF o, alternativament, triar l'opció d'aplicar-hi la normativa espanyola, opció triada per un gran nombre de grups d'empreses espanyols.

Les societats dependents que al seu torn siguin dominants tenen l'obligació de formular els comptes anuals consolidats, i és important destacar també que l'obligació de formular els comptes anuals consolidats no eximeix les societats integrants del grup de formular els seus comptes anuals propis, d'acord amb el seu règim específic.

5.2. Dispenses de la consolidació

Les NFCAC preveuen quatre situacions en les quals el grup està dispensat de consolidar, que són:

- a) Exempció per mida
- b) Exempció per subgrup
- c) Exempció per poca rellevància
- d) Exempció per exclusió de l'aplicació del mètode d'integració global a les filials

En els subapartats següents, vegem que ens diu la normativa sobre cadascuna.

5.2.1. Exempció per mida

Una societat no està obligada a formular comptes anuals consolidats quan, durant dos exercicis consecutius en la data de tancament del seu exercici, el conjunt de les societats del grup no sobrepassi dos dels tres límits assenyalats a l'article 8 de les NFCAC, tret que alguna de les societats del grup tingui la consideració d'entitat d'interès públic segons la definició establerta a l'article 2.5 del Text refós de la Llei d'auditoria de comptes. Els límits de l'article 8 són:

Actiu no superior a (en milions d'euros)	11,4
xifra de negoci no superior a (en milions d'euros)	22,8
Nombre mitjà de treballadors no superior a	250

A l'efecte del còmput dels límits previstos s'han de prendre com a base el balanç i el compte de pèrdues i guanys consolidats, i també s'han de tenir en compte els ajustos i les eliminacions que seria procedent dur-hi a terme.

Alternativament, es poden calcular els límits només sumant els valors nominals que integrin els balanços i els comptes de pèrdues i guanys de totes les societats del grup. En aquest cas, es prendran com a xifres límit del total de les partides de l'actiu del balanç i de l'import net de la xifra anual de negocis les previstes, incrementades un 20%, mentre que la relativa al nombre mitjà de treballadors no patirà cap variació.

Per a determinar el nombre mitjà de treballadors, s'han de considerar totes les persones que tinguin o hagin tingut una relació laboral amb les societats del grup durant l'exercici, i fer-ne una mitjana segons el temps durant el qual hagin prestat els seus serveis.

Finalment cal tenir en compte que, si el període al qual es refereixen els comptes anuals consolidats és d'una durada inferior a l'any, l'import net de la xifra anual de negocis serà l'obtingut durant el període que compregui aquest exercici.

5.2.2. Exempció per subgrup

Quan la societat obligada a consolidar sigui al seu torn dependent d'una altra que es regeixi per la normativa espanyola o per la d'un altre estat membre de la Unió Europea i es compleixi el que disposen els paràgrafs següents, pot quedar dispensada de consolidar. Vegem quins són aquests requisits:

- a) Que la societat dominant tingui el 50% o més de les participacions socials de la societat dispensada.
- b) Que accionistes o socis que tinguin, almenys, el 10% de les participacions socials de la societat dispensada, no hagin sol·licitat la formulació de comptes anuals consolidats sis mesos abans del tancament de l'exercici.
- c) Que la societat dispensada de formular els comptes consolidats, i totes les societats que hagi d'incloure en la consolidació, es consolidin en els comptes d'un grup més gran la societat dominant del qual estigui sotmesa a la legislació d'un estat membre de la Unió Europea.

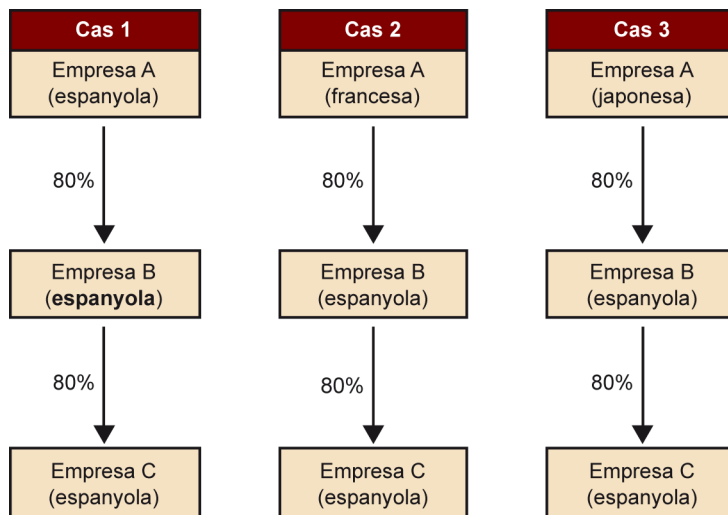
En cas que es compleixin els requisits anteriors i, per tant, poder acollir-se a aquesta dispensa, s'han de complir dos requisits formals:

- a) Que la societat dominant dispensada de formular comptes consolidats indiqui en els seus comptes anuals el fet que està exempta de l'obligació de formular els comptes consolidats, el grup al qual pertany, la raó social i el domicili de la societat dominant.
- b) Que els comptes consolidats de la societat dominant del grup més gran corresponents a l'exercici en què s'avalua l'obligació de consolidar de la dependent, i l'informe de gestió i el dels auditors, es dipositin en el Registre Mercantil, traduïts a alguna de les llengües oficials de la comunitat autònoma on tingui el domicili la societat dispensada.

Aquesta exempció per subgrup no seria aplicable si la societat dispensada ha emès valors admesos a negociació en un mercat regulat de qualsevol estat membre de la Unió Europea.

Vegem alguns exemples que ens ajudin a aclarir la dispensa per subgrup.

Exemple de dispensa per subgrup

Cas 1

L'empresa B estaria dispensada per subgrup. I què vol dir això? Doncs que la societat B no està obligada a efectuar una consolidació BC (sempre que els socis que tinguin, com a mínim, un 10% no sol·licitin la consolidació). La societat A haurà de fer una consolidació ABC i, per tant, B queda dispensada de fer una consolidació BC en què ella és la dominant. Això constitueix una excepció, ja que B és dominant i, per tant, hauria de consolidar (BC), però, com que compleix els requisits exposats, en quedaria dispensada.

Cas 2

L'empresa B de nou estaria dispensada, ja que la societat dominant és francesa (i, per tant, membre de la Unió Europea) i de nou es compleixen tots els requisits (sempre que els socis que tinguin, com a mínim, un 10% no sol·licitin la consolidació).

Cas 3

L'empresa B no estaria dispensada, ja que la societat dominant no pertany a la Unió Europea. Això voldria dir que A, al Japó, haurà de fer la consolidació ABC, però que B haurà de fer, a Espanya, la consolidació BC, ja que no està dispensada de fer-la.

5.2.3. Exempció per poca rellevància

La normativa estableix que, quan la societat obligada a consolidar participi exclusivament en societats dependents que no tinguin un interès significatiu, individualment i en conjunt, per a la imatge fidel del patrimoni, de la situació financera i dels resultats de les societats del grup, pot quedar dispensada de consolidar.

Per tant, el que veiem és que la consolidació s'ha de referir a societats que, o bé de manera individual, o bé de manera conjunta, presenten una certa rellevància. La normativa no va més enllà i no ens marca límits quantitius; així doncs, hauran de ser el sentit comú i la praxi professional els que marquin si hem de consolidar o no davant aquests supòsits.

5.2.4. Exempció per exclusió de l'aplicació del mètode d'integració global

Quan totes les societats filials puguin quedar excloses de l'aplicació del mètode d'integració global d'acord amb els tres supòsits indicats en l'article 10.2, no s'estarà obligat a formular comptes anuals consolidats.

Els tres supòsits són:

- 1) El cas extremadament rar en què la informació necessària per elaborar els estats financers consolidats no pugui obtenir-se sense incórrer en despeses desproporcionades o demores excessives.
- 2) Quan la tinença de les accions o participacions de la societat tingui exclusivament per objectiu la cessió posterior.
- 3) Quan restriccions severes i duradores obstaculitzin substancialment l'exercici del control de la matriu sobre aquesta dependent.

6. El grup de societats, conjunt consolidable i perímetre de consolidació

Fins ara hem parlat de societat dominant, també anomenada *adquirent* o *matriu*, i de societat dependent, també anomenada *adquirida* o *filial*. No obstant això, en la consolidació tenen també cabuda altres figures, com ara la societat multigrup i la societat associada.

Les **societats multigrup** són empreses gestionades per una o diverses societats del grup, juntament amb una altra o altres alienes al grup, que n'exerceixen el control conjunt (no són societats dependents).

Entendrem que hi ha control conjunt sobre una altra societat quan, a més de participar en el capital, hi ha un acord estatutari o contractual en virtut del qual les decisions estratègiques, tant financeres com d'explotació, relatives a l'activitat, requereixin el consentiment unànim de tots els que exerceixen el control conjunt de la societat.

El concepte clau en les societats multigrup és la **gestió conjunta**.

Tenen la consideració de **societats associades** aquelles en què una o diverses societats del grup exerceixen una influència significativa en la seva gestió. Podrem dir que hi ha influència significativa en la gestió d'una altra societat quan es compleixin els dos requisits següents:

- a) Una o diverses societats del grup participin en la societat. La normativa no estableix de quant ha de ser aquesta participació, encara que en tot cas estem pensant sempre en una participació minoritària, ja que, si fos majoritària, parlaríem de societat dependent.
- b) Es tingui el poder d'intervenir en les decisions de política financera i d'explotació de la participada, sense arribar a tenir-ne el control.

Perquè el criteri d'influència significativa no sigui gaire subjectiu, la normativa concreta una mica i afegeix que, tret de prova en contra, es presumeix que hi ha influència significativa quan una o diverses societats del grup tenen, almenys, el 20% dels drets de vot d'una societat que no pertany al grup.

El concepte clau en les societats associades és la **influència significativa**.

I respecte de les societats associades i les societats multigrup, un últim tema important: l'existència d'una associada o d'un multigrup no dóna lloc, per si sola, a l'existència d'un grup, és a dir, perquè puguem parlar de grup i, si escau, de consolidació, hem de tenir com a mínim una societat dominant i una societat dependent.

Les societats associades o multigrup no donen lloc per si mateixes a un **grup d'empreses**: és necessari que hi hagi, com a mínim, una societat dependent o filial per a poder parlar de grup d'empreses a l'efecte de la consolidació.

Una vegada ja coneixem totes les figures que ens podem trobar en la consolidació d'estats financers, només ens queda definir cadascun dels mètodes de consolidació que preveu la normativa de consolidació i assignar-los a cadascun dels diferents tipus de societats que hem vist.

Els **mètodes de consolidació** són tres:

1) **Mètode d'integració global**. Consisteix en la incorporació, al balanç de la societat dominant del **patrimoni total de les societats dependents i al compte de pèrdues i guanys** de la primera, de tots els ingressos i totes les despeses que concorrin en la determinació del resultat de la segona.

El mètode d'integració global s'aplica a les societats dependents o filials, excepte en els casos que s'han enumerat a l'exempció d de l'apartat precedent.

2) **Mètode d'integració proporcional**. Consisteix en la incorporació al balanç de la societat dominant del patrimoni total de les societats dependents i al compte de pèrdues i guanys de la primera, de tots els ingressos i totes les despeses que concorrin en la determinació del resultat de la segona, en **la proporció** que representin les participacions de les societats del grup al capital de la societat multigrup.

La gran diferència entre el mètode global i el proporcional consisteix en el fet que, en el segon, només agreguem la societat multigrup en la proporció que en tenim. Això té sentit, ja que, en la integració global, nosaltres controlem la filial o societat dependent i, per tant, té sentit que, encara sense tenir el 100% dels drets de vot, la integrem globalment (al 100%) en el balanç de la societat dominant, ja que hi exercim el control. En canvi, en el cas de les multigrup, no les controlem, sinó que les gestionem juntament amb algú més; en conseqüència, no tindria sentit integrar-les globalment, però sí que té sentit fer-ho en la proporció que en tenim i, per tant, allí fins on arriba el nostre poder de gestió.

Vegeu també

En els mòduls "Mètode d'integració global I" i "Mètode d'integració global II" d'aquest material didàctic es detalla aquest mètode.

Vegeu també

En el mòdul "Mètode d'integració proporcional i procediment de posada en equivalència" d'aquest material didàctic es detalla aquest mètode.

El conjunt de societats que integrem pels mètodes d'integració global i integració proporcional el denominem **conjunt consolidable**.

3) **Procediment de posada en equivalència.** El procediment de posada en equivalència, també denominat *mètode de la participació*, s'aplica a les societats associades. És el mètode més atípic, ja que, com veurem en mòduls posteriors, està mancat d'una de les fases de consolidació més importants: l'agregació. No obstant això, ara és aviat per a entrar en detall en aquest procediment. Ens limitarem a fer alguna pinzellada per a començar a conèixer-lo.

Segons el procediment de posada en equivalència, **la inversió en una societat associada es registra inicialment al cost, i s'incrementa o disminueix posteriorment** per a reconèixer el percentatge que correspon a l'inversor en la variació del patrimoni net produït en l'entitat participada, **després de la data d'adquisició**.

Vegeu també

En el mòdul "Mètode d'integració proporcional i procediment de posada en equivalència" d'aquest material didàctic es detalla aquest mètode.

És important destacar que, tot i que el procediment de posada en equivalència s'aplica a les societats associades, les societats multigrup, voluntàriament, també poden aplicar el procediment de posada en equivalència.

El conjunt de societats que s'integren per integració global, proporcional i posada en equivalència es denomina **perímetre de consolidació**.

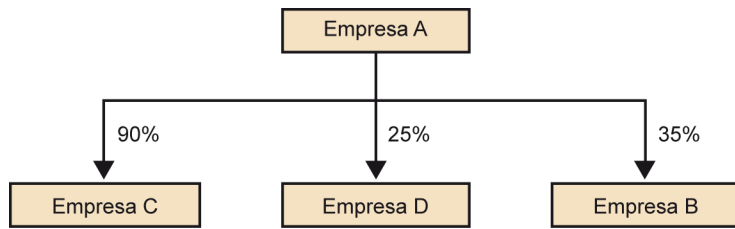
La taula següent mostra un resum del que hem exposat en aquest apartat:

Tipus de societat	Mètode o procediment de consolidació
Dependent	Integració global
Multigrup	Integració proporcional o posada en equivalència (per triar)
Associada	Posada en equivalència

Vegem un exemple gràfic de càlcul del perímetre de consolidació.

Exemple gràfic del perímetre de consolidació

La societat A té les participacions següents en les societats B, C i D. Addicionalment, sabem que A participa en la gestió de B juntament amb dues empreses de fora del grup.

A partir del gràfic i la informació que ens faciliten, anem a veure quin tipus de societat és cadascuna i el mètode de consolidació que s'hi ha d'aplicar:

Societat	Tipus de societat	Mètode o procediment de consolidació
B	Multigrup	Integració proporcional o posada en equivalència
C	Dependent	Integració global
D	Associada	Posada en equivalència

Tenim un grup d'empreses amb un perímetre format per A, B, C i D, en què A és la societat dominant.

7. Casos resolts

A continuació es presenten cinc situacions i es demana, per a cadascuna, determinar el **perímetre de consolidació**.

7.1. Cas 1

La societat espanyola de responsabilitat limitada A té, amb data 31 de desembre de X1, les participacions financeres següents:

- El 80% de les accions que componen el capital de la societat B, cosa que li confereix un percentatge similar dels seus drets de vot,
- El 30% de les accions que componen el capital social de la societat estrangera C, cosa que li permet exercir una influència notable en les decisions adoptades pels seus òrgans de direcció.
- El 25% de les accions que componen el capital social de la societat D. Aquesta societat, segons el que consta en els seus estatuts fundacionals, serà gestionada conjuntament per la societat A i per tres societats més alienes al grup, que tenen a parts iguals la resta de les accions que formen el capital de la societat esmentada.
- El 60% de les accions representatives del capital social del banc J, cosa que li atorga un percentatge similar dels drets de vot.
- El 40% de les accions representatives de la societat K. Al mateix temps també té opcions sobre accions de la mateixa societat K, exercibles en qualsevol moment, per un valor del 15% del capital de K.

Totes les societats, a excepció de l'entitat financera, duen a terme les seves activitats en el sector de l'alimentació.

Solució

A: societat dominant.

B: societat dependent (A controla B, ja que té la majoria dels drets de vot) i consolida per integració global.

Nota

Per a determinar el perímetre de consolidació, en primer lloc, s'ha d'analitzar per a cada societat quin tipus de societat és (dominant, associada...) i, a continuació, veure quin mètode de consolidació s'hi ha d'aplicar. També es tindrà en compte si compleix algun dels requisits d'exempció exposats.

C: societat associada (A controla més del 20% dels drets de vot) i consolida per posada en equivalència. El fet que sigui estrangera no l'eximeix de la consolidació i el que s'haurà de fer és la conversió de moneda dels estats financers com a part de l'homogeneïtzació valorativa.

D: societat multigrup (ja que la gestionen conjuntament una societat del grup i diverses d'alienes al grup) i pot consolidar per integració proporcional o per posada en equivalència.

J: societat dependent que consolida per integració global. La Llei 62/2003 no té un tracte especial per a les societats que tinguin una activitat diferent de la resta de societats del grup (l'antic Reial decret 1815/1991 permetia que aquestes societats fossin excloses de la integració global i es consolidessin per posada en equivalència).

K: seria dependent i es consolidaria per integració global en virtut de l'article 3.3, que estableix que s'han de tenir en compte els drets de vot potencials.

El perímetre de consolidació està format per totes les societats.

7.2. Cas 2

La societat mercantil Z té les participacions financeres següents, amb data 31 de desembre de X1.

- El 70% de les accions representatives del capital de la societat B, que es troba en fallida declarada judicialment.
- El 60% de les accions que componen el capital social de la societat C, domiciliada al Sudan.
- El 40% de les accions representatives del capital social de la societat D, cosa que li permet exercir una influència notable en les seves decisions.

Solució

Z: societat dominant.

B: societat dependent, que consolida per integració global.

C: societat dependent, que consolida per integració global.

D: societat associada, que consolida per posada en equivalència.

Vegeu també

En el mòdul "Comptes anuals consolidats" es detalla la conversió dels comptes en moneda estrangera.

El perímetre de consolidació està format per totes les societats.

7.3. Cas 3

La societat mercantil francesa I posseeix el 60% del capital i dels drets de vot de la societat mercantil espanyola B. Al seu torn, la societat B té el 90% de les accions i dels drets de vot de la societat mercantil espanyola C. Els socis externs de la societat B no han sol·licitat la formulació de comptes anuals consolidats sis mesos abans del tancament de l'exercici. La societat dominant A consolida mitjançant l'aplicació del mètode d'integració global les societats dependents B i C.

Solució

Ens trobem en el cas d'excepció per subgrup. El subgrup format per B i C pot no consolidar, ja que compleixen els requisits pels quals un subgrup és exempt de consolidar i queda inclòs dins de la consolidació de Y.

El perímetre de consolidació està format per totes les societats.

7.4. Cas 4

La societat mercantil W té el 70% del capital social i dels drets de vot de les societats B, C, D i E. Les societats C, D i E, considerades separatament, presenten un interès poc significatiu pel que fa a la imatge fidel del grup; no obstant això, considerades en conjunt, representen una part considerable de les activitats del grup.

Solució

Totes les societats són dependents i consoliden per integració global.

El perímetre de consolidació està format per totes les societats.

7.5. Cas 5

Seguint amb el cas 4, suposem ara que B, C, D i E, considerades conjuntament, també presenten un interès poc significatiu. Canviaria la resposta anterior?

Solució

Sí, ja que llavors es podrien acollir a l'exempció per poca rellevància.

En aquest cas la societat W no hauria de formular comptes anuals consolidats.

Resum

En aquest primer mòdul s'introdueixen els conceptes bàsics de la consolidació d'estats financers. Per a això, i en primer lloc, definim la consolidació com la tècnica que ens permet obtenir els estats financers d'un grup d'empreses i la comparem amb les combinacions de negocis, concepte més ampli que es refereix a diferents formes que tenen les empreses de combinar-se. Entre les diferents combinacions de negocis possibles, hi trobem la compra, per part d'una societat dominant o adquirent, d'accions d'una altra societat dependent o adquirida. És aquesta combinació de negocis la que dóna lloc als grups d'empreses i, per tant, a la consolidació d'estats financers. I veiem llavors quina és la relació existent entre aquests conceptes.

A continuació presentem el marc normatiu tant nacional com internacional de la consolidació. A escala internacional la consolidació està regulada per les normes internacionals d'informació financera (NIIF), mentre que a escala nacional està regulada per l'RD 1159/2010, modificat parcialment per l'RD 602/2016 (excepte els grups que cotitzen a borsa, que també hi apliquen NIIF).

Un cop definit el marc, expliquem quines són les raons que justifiquen la consolidació i definim el grup de societats, societat dominant i societat dependent. La definició de grup ha experimentat variacions importants en el temps. En el moment actual la normativa regula dos tipus de grups, els grups verticals o de subordinació i els grups horitzontals o de coordinació. Però només els primers tenen l'obligació de consolidar.

Una vegada definit el grup, expliquem qui està obligat a consolidar i quines són les possibles exempcions. La normativa en preveu tres: exempció per mida, si no se superen uns límits determinats; exempció per subgrup, si el grup depèn al seu torn d'una dominant "superior" que consolida totes les societats que en depenen, i exempció per poca rellevància, quan les societats dependents són poc significatives individualment i en conjunt.

A partir d'això definim altres figures possibles dins de la consolidació, com les societats multigrup i les societats associades. La consolidació d'estats financers es pot fer segons tres mètodes possibles i segons el tipus de societat se n'utilitzarà un o l'altre. Així, les societats dependents es consoliden per integració global, les societats multigrup es consoliden per integració proporcional o posada en equivalència (elecció voluntària) i les societats associades per posada en equivalència.

El conjunt format per les societats que consoliden per integració global i proporcional el denominem *conjunt consolidable* i el format per totes les anteriors més les que consoliden per posada en equivalència el denominem *perímetre de consolidació*.